

Asia: VN/27993/2024

Lausuntopyyntö Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman luonnoksesta vuosille 2026-2033

1 Johdanto

1. Johdanto

Maria Akatemia ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto liittyen Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman luonnokseen vuosille 2026–2033.

Johdannon alussa todetaan, että Istanbulin toimeenpanosuunnitelma vuosille 2026-2033 on laadittu vastaamaan naisiin kohdistuvan väkivallan haasteisiin vahvistamalla ennaltaehkäiseviä toimia, parantamalla uhrien tukipalveluja ja tehostamalla väkivallan tekijöiden rikosvastuuseen saattamista. Maria Akatemia näkee erittäin merkittävänä asiana väkivallan kokonaisvaltaisen torjumisen kannalta, että suunnitelmassa on toimenpiteitä, joilla voidaan vaikuttaa siihen, että väkivallan kaikki osapuolet huomioidaan ja että myös väkivaltaa käyttäneille olisi nykyistä tehokkaammin tukipalveluita saatavilla. Olisi tärkeää, että johdantotekstissä ilmenisi - ei pelkästään väkivallan tekijöiden rikosvastuuseen saattaminen - vaan myös heille tarjottava tuki, jonka avulla heillä on mahdollista jatkossa toimia väkivallattomasti. Yleisesti tiedettyä on, että väkivaltaa ei ehkäistä ensisijaisesti rangaistuksin, vaan vaikuttavilla ja saavutettavilla tukipalveluilla, jotka pureutuvat väkivallan juurisyihin, motiiveihin, ylisukupolvisuuden ja tunnesäätelyn teemoihin sekä yhteiskunnallisiin arvorakenteisiin.

1.1 Toimeenpanosuunnitelman valmistelu ja lähtökohdat

Tärkeää ja toimeenpanosuunnitelmaa tukevaa on ollut, että valmistelutyössä on otettu huomioon myös valtioneuvostotasolla meneillään oleva muu työ naisiin kohdistuvan väkivallan, sukupuolistuneen väkivallan ja perhe- ja lähisuhdeväkivallan torjumiseksi. Yhteistyö Istanbulin sopimuksen rinnalla valmisteltavan Väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelman valmistelun kanssa on myös erittäin merkittävää toimeenpanosuunnitelmien täydentäessä toisiaan.

Maria Akatemia on ollut mukana toimeenpanosuunnitelman valmisteluun liittyvissä työpajoissa, jotka ovat olleet osallistavia, erinomaisesti toteutettuja ja mahdollistaneet eri toimialojen asiantuntijoiden vuoropuhelun ja asiantuntijuuden hyödyntämisen.

1.2 Toimeenpanosuunnitelman rakenne

Suunnitelman rakenne on looginen ja selkeä.

1.3 Toimeenpanosuunnitelman toteutuksen koordinointi ja seuranta

-

1.4 Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan esiintyvyys

-

2 Tavoitteet ja toimenpiteet

2 Tavoitteet ja toimenpiteet

-

2.1 Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ennaltaehkäisy

Istanbulin sopimuksen mukaan väkivallan uhreja ja tekijöitä työssään kohtaavien alojen ammattilaisia on koulutettava väkivallan tunnistamisesta, uhrien tarpeista, uudelleen uhriutumisen ehkäisemisestä sekä palvelunohjauksesta. Maria Akatemia näkee erittäin tärkeänä ammattilaisten kouluttamisen ja tiedon lisäämisen laajasti väkivallan ilmiöstä. Toimeenpanosuunnitelman toimenpiteissä on otettu monipuolisesti huomioon eri tasot ja kohderyhmät, joille koulutusta ja tietoa tulee viedä. Koulutuksessa on tärkeää huomioida eri toimialojen ammattilaiset, koska väkivaltaa ilmenee kaikilla toimialoilla ja kaikissa ikäryhmissä. Tärkeää on, että ymmärrys ja tieto väkivaltailmiön moninaisuudesta lisääntyy, jotta sen tunnistaminen ja tunnustaminen vahvistuu. Huomioon otettavaa on, että ammattilaisilla tulee olla riittävä ymmärrys myös väkivaltaa käyttäneiden (sukupuolesta riippumatta) kohtaamisesta ja heidän palveluohjaamisestaan.

On tärkeää, että tavoitteista ja suunnitelmista ei sivuuteta väkivallan monimuotoisuutta ja laaja-alaisuutta. Jos painopiste asetetaan yksinomaan naisiin kohdistuvan väkivallan tietoisuuden lisäämiseen, jää poikiin ja miehiin kohdistuva väkivalta helposti tunnistamatta, eikä heitä tueta hakeutumaan avun piiriin. Tämä näkyy myös esimerkiksi nuorten seurustelusuhhteissa, joissa tyttöjen käyttämä väkivalta tunnistetaan huonosti.

Tutkimusten ja käytännön kokemusten perusteella tiedetään jo nyt, että naisten käyttämää väkivaltaa tunnistetaan ammattilaisten keskuudessa heikosti. Naiset, jotka tuovat esiin huolensa omasta väkivaltaisesta käytöksestään, eivät usein tule kuulluksi tai kohdatuksi, vaan kokevat tulleen vähätellyiksi tai ohitetuiksi (esim. Maria Akatemian asiakaskokemukset).

Väkivallan tunnistaminen, siihen puuttuminen ja sen puheeksi ottaminen ei voi rajoittua vain miesten tekemään ja naisten kokemaan väkivaltaan, jos tavoitteena on perheväkivallan ehkäisy ja vähentäminen. Miesten ja poikien kokema väkivalta ja siihen puuttumisen keinot tulee myös näkyä toimenpiteissä. Myös naisparien välinen väkivalta tulee tunnistaa ja myös näissä tapauksissa ehkäistä naisiin ja lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa.

2.2 Väkivallan uhrien tuki ja palvelut väkivallan kaikille osapuolille

Tavoitteen 4 kohta ”Vahvistetaan ja lisätään väkivallan tekijöille ja väkivaltaista käyttäytymistä itsessään tunnistaville suunnattuja palveluita hyvinvointialueilla sekä varmistetaan palveluiden yhdenvertainen saatavuus valtakunnallisesti”:

Väkivaltaa ehkäisevien palveluiden tulee olla saatavilla matalalla kynnyksellä kaikille väkivallan osapuolille sukupuolesta riippumatta. Toimenpidesuunnitelmassa todetaan GREVIO:n suositus kehittää perheväkivallan tekijöille sukupuolisensitiivisiä ohjelmia koko maassa sekä perustaa kulttuurisesti ja kielellisesti sopivia palveluja. On tärkeää, että suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan kaikki sukupuolet ja eri väestöryhmät.

Ylisukupolvinen väkivalta edellyttää erityistä huomiota: naiset ja äidit voivat myös olla perheväkivallan tekijöitä, ja heille suunnatun tuen avulla voidaan tehokkaasti ehkäistä lapsiin kohdistuvaa sekä ylisukupolvista väkivaltaa. Lisäksi naisparien välisessä väkivallassa on olennaista tunnistaa tarve naisille suunnatuille sukupuolierityisille ehkäisevän väkivaltatyön palveluille. Kaikessa suunnittelussa on tärkeää varmistaa, että palvelut ovat saavutettavia, kulttuurisensitiivisiä ja kohdennettuja väkivallan erityisiin ilmenemismuotoihin eri väestöryhmissä.

Olisi erittäin tärkeää, että väkivallasta kysyttäisiin neuvoloissa ja perhepalveluissa sukupuolesta riippumatta myös siitä näkökulmasta, onko henkilö huolissaan omasta väkivallan käytöstään. Esimerkiksi THL:n lähisuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituslomakkeessa ei kysytä, onko vastaaja huolissaan omasta väkivaltaisesta käyttäytymisestään. Tällainen näkökulma olisi tärkeää lisätä, jotta voidaan tukea myös niitä vanhempia, jotka ovat huolissaan siitä, että ovat itse riskissä käyttäen väkivaltaa perheessä.

Tarvitaan riittävästi matalan kynnyksen ja varhaisen vaiheen tukipalveluita, joihin kaikki (sukupuolesta ja iästä riippumatta) omasta toiminnastaan ja väkivallan käytöstään huolissaan olevat voivat päästä ennen kuin tarvitaan ns. katkaisuhjelmia, jotka on usein suunnattu vakavan ja pitkäkestoisen väkivallan tekijöille. Jos halutaan vähentää ja ehkäistä perheväkivaltaa, tulee myös tekijöille suunnattuja palveluita olla kattavammin tarjolla valtakunnallisesti. Pelkkä tuomio ei yksin saa lopettamaan väkivallan käyttöä, vaan rinnalle tarvitaan tukea. Perheissä ja parisuhteissa myös tapahtuu paljon eri asteista väkivaltaa ennen kuin se täyttää rikosoikeudelliset kriteerit. On tietenkin tärkeää, että väkivalta tunnistetaan ja siihen osataan puuttua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

2.3 Väkivallan uusiutumisen estäminen ja rikosvastuun toteutuminen

-

2.4 Toimien yhteensovittaminen ja tiedonkeruu

-

Yleisiä huomioita

Yleisiä huomioita

Väkivallan ehkäisyssä on ratkaisevan tärkeää tukea paitsi väkivaltaa kokeneita, myös väkivaltaa käyttäneitä. Pelkät rangaistukset eivät ehkäise väkivaltaa. Tarvitaan matalan kynnyksen tukipalveluita, jotka pureutuvat väkivallan syihin ja auttavat katkaisemaan väkivallan kierteitä. Vuonna 2024 tehty selvitys lähisuhdeväkivallan ja seksuaaliväkivallan tekijätyöstä Suomessa tuo esiin, että tekijätyö kattaa vain pienen osan ja tietyt alueet Suomessa.

Tutkimukset osoittavat, että väkivaltaa käyttäneet ovat usein itse kokeneet väkivaltaa jo lapsuudessaan. Sukupuolisensitiiviset ja sukupuolierityiset vapaaehtoisuuteen perustuvat palvelut ovat tutkitusti vaikuttavia. Myös naiset ja muunsukupuoliset voivat toimia väkivaltaisesti, ja heidän tukemisensa väkivallattomuuteen on yhtä tärkeää kuin miesten.

Erityisesti ylisukupolvinen väkivalta vaatii huomiota. Sekä äidit, että isät kohdistavat perheessä lapsiin väkivaltaa, mutta naisten käyttämä väkivalta jää usein tunnistamatta ja käsittelemättä. Näin ollen tarvitaan laaja-alaisempaa ymmärrystä väkivallan dynamiikasta ja tukipalveluista kaikille sukupuolille. Tärkeää on rakentaa palvelupolut siten, että koko perhe tulee autetuksi.

Järjestöt ovat keskeinen osa tätä työtä. Ne tuottavat erityisosaamista, jota ei ole vastaavasti saatavilla julkisella sektorilla. Väkivaltatyön rahoitus on turvattava, jolloin järjestöt ovat pitkäjänteisesti mukana osana moniammatillista yhteistyötä väkivallan ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi.

Tukemalla sekä väkivaltaa kokeneita että väkivaltaa käyttäneitä sukupuolesta riippumatta, voidaan rakentaa aidosti tasa-arvoinen ja väkivallaton yhteiskunta.

Kommeri Hanna
Maria Akatemia ry

